

Telepati: 5 duyunun ötesinde 6. hatta 7. duyu var mı?

Fadime Çadırcı

1990 yılında İstanbul'da doğdu. 2013 yılında Fatih Üniversitesinde Psikoloji ile İktisadi ve Uluslararası İlişkiler Bölümlerinden mezun oldu. 2014 yılında Medipol Üniversitesi Sinirbilim Yüksek Lisans Programına başlayan Çadırcı, çalışmalarını halen hocası Prof. Dr. Lütfü Hanoğlu ile kognitif sinirbilim alanında sürdürmektedir.

Prof. Dr. Lütfü Hanoğlu

1962'de Manisa'da doğdu. 1985'te Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. 1988-1992 arasında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde Nöroloji ihtisası yaptı. 1993-2000 yıllarında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi 3. Nöroloji Kliniğinde başasistan olarak çalıştı. 1996'da Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi nöropsikoloji laboratuvarı ve davranış nörolojisi konsültasyon polikliniğini kurdu ve yönetti. 2000 yılından itibaren devlet hizmetinden ayrılarak özel sektörde çalışmaya başladı. Dr. Hanoğlu halen Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroloji Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Bildiğimiz beş duyumuz dışında insanlarla iletişim kurmamızın mümkün olup olmadığı hakkında ne düşünüyorsunuz? Geleceği önceden sezmek mümkün olabilir mi? Sıradan duyu yeteneklerimizi aşacak biçimde dünyanın başka bir yerinde olan bir olaydan haberdar olunabilir mi? Bu sorular karşısında hemen ikiye bölünürüz, bir kısmımız bunların mümkün olabileceğine inandığını, hatta kendisinin ya da çok yakınlarının bu tarz deneyimleri olduğunu söylerken, diğer kısmımız bu tür iddiaların tamamen bilim ve hatta akıl dışı, geçmiş zaman hurafeleri olduğunu söyleyecektir. Sorunun muhatabı bir bilim adamı ise, büyük ihtimalle bu işe hiç karışmamayı tercih edecektir. Çünkü günümüz bilimi pozitivist temel bilimsel yaklaşım gereği bu alanı "yok" saymaktadır. Toplumda da buna paralel olarak bu alanda faaliyet gösteren farklı yaklaşımlı kişiler vardır. Popüler kültür içinde her yerde gördüğümüz, parapsikologlar ya da psişik yani ruhsal "araştırmacı"ların bakışı, onun bir duyu ötesi algı ya da bilinen duyuların ötesindeki bir algı türü olduğu yolundadır. Bu durum bir gizemin parçasıdır. Ona ulaşmak için özel yeteneklere (medyumluk vb.) ve özel eğitimlere ihtiyaç vardır. Ama daha bu kavramların ortaya çıkışından itibaren, az da olsa konuyu bilimsel bir perspektiften

incelemeye ve anlamaya çalışanlar da hep olmuştur.

Telepati, sözlük anlamıyla bakıldığında uzaktan hissetmek anlamına gelen Latince türetilmiş bir kelimedir (1). Psişik araştırmaların öncülerinden F. Myers telepatiyi; algıların, hislerin deneyim ve düşüncelerin birinden diğerine herhangi bir bilinen duysal bir kanal ya da fiziksel bir iletişimin olmaksızın aktarılması ya da geçmesi olduğunu vurgulamıştır (2).

Ölümsüzleştirme Kurulu isimli kitabında J.Gray, telepatinin isim babası ve Psişik Araştırmalar Derneğinin (PAD) kurucularından Myers ile birlikte 16 Ocak 1874'de Londra'da bir ruh çağırma seansına katılanlar arasında Charles Darwin, F.Galton ve T.H.Huxley'i sayar. Bu ünlü derneğin ilk başkanı, Victoria döneminin en saygın düşünürlerinden H.Sidgwick'ti. Sonraki başkanları arasında H.Bergson ve W.James'in de bulunduğunu söylemeden geçmeyelim. Peki, evrim teorisinin kurucusunun ve bilimsel materyalizmin öncülerinin böyle bir deneyde ne işleri vardı? Gray bu durumu kitabında, Darwinizmin Victoria dönemi insanlarını kabullenilmesi kolay olmayan, tıpkı diğer hayvanlar gibi nihai bir ölümlülük ihtimali ile karşı karşıya bırakmış olması üzerinden çözümlüyor. Ama bir

yandan da pandoranın kutusu açılmış, din ile ilgili inançlar geri gelmemek üzere sarsılmış, bilimsel materyalizme inanç onun yerini almış durumdaydı. Sidgwick'in şu sözleri, durumu ve PAD Başkanı olarak aldığı pozisyonu gayet iyi açıklıyor: *"Modern bilimin yöntemlerine çekincesizce inanmaktaydık ve uzmanların onayıyla desteklendiğinde, akıl yürütmeye dayalı her sonucu uysalca kabul etmeye hazır değildik. Bize göre ruhun ya da tinin bağımsızlığını görünüşte doğrular yönde olan ve modern bilimin cahilce kibirle basbayağı bir tarafa attığı önemli bir bulgu birikimi vardı. Bilim böyle yapmakla bizzat savunduğu yönetime uymamış ve olumsuz sonuçlara erken varmıştı"* (3).

Yani PAD üyelerinin bilime inancı tamdı. Bilim, dünyanın büyüsunü yok etmişti ama yeniden büyü hale gelmesini de ancak bilim sağlayabilirdi. Sonra yolları ayrılrsa da psikanaliz okulunun kurucusu S.Freud'un başlangıçta kendi varisi olarak gördüğü ve kendisinin de telepatik bazı olguları deneyimlediğini bildiren CG. Jung da kolektif bilinç dışı terimlerini açıklarken bu yeni akımı da kullanarak biraz farklı bir "bilimsel çerçeve önerir" (4). Ruhsal miras olarak da adlandırılabiliriz kolektif bilinç dışı; bunlar

insanoğlunun deneyimlerinin dağarcığı ve her insanın doğuştan sahip olduğu ruhsal eğilimleridir. İnsan ve insan öncesi atalarımızdan kalıtsal yolla aktarılmış bu eğilimler, kuşaklarca tekrar edilmiş ortak deneyimlerin kayıdır. Birey sadece çocukluğundaki geçmiş yaşantılarıyla değil, aynı zamanda türünün geçmişiyle de bağlantılıdır (5). Jung'un bu çözüm bulma çabasının ardında hem kendi şahsi normalüstü deneyimleri ve psikanalizin rüyalara dayanan tekniği ve aslında bu paranormal durumların çoğu kez özellikle rüyalarda ortaya çıkabiliyor olması önem taşımış olabilir. Jung bu şekilde Darwiniyen bir yaklaşıma izin veren ve psikanalitik yapı içinde kalan bir çözüm üretmiş gibi görünüyor. Ayrıca kuantum fiziğinden etkilenerek ortaya attığı, basit newtoniyen fiziksel nedenselliğin ötesinde, onun yanı sıra işleyen ve "eş zamanlılık" adını verdiği kavramının da söz konusu kolektif bilinç dışı ile ilişkili olarak, olaylar arasında nedensellik dışı özel bir bağlantıdan bahsettiği hatırlanmalıdır (6).

Bilimin açıklamakta zorlandığı durumlarda en fazla kullandığı yaklaşım, aslında bu sorunun bilim içinde çözülebilecek maddi bir durum olduğu, ama henüz elde yeterli bilgi olmadığı için doyurucu bir açıklamanın mümkün olmadığı düşüncesidir. Bu yaklaşımın etkisini telepatiyi henüz bilinmeyen ama fiziksel bir doğası mutlak olan altıncı duyu ve hatta yedinci duyu olarak isimlendirerek kullanıldığını da görmekteyiz. Altıncı duyu kavramını öne süren bazı biyo-

loglar, hayvanların elektrik ve manyetik duyuları üzerine çalışma yapmışlardır. Mcfarland yılan balıklarının bazılarının çevreye yaydıkları bazı elektrik alanlarla karanlıkta olsalar dahi çevrelerindeki nesnelere duyumsadıklarını ileri sürmüştür (7). Hayvanlarla çalışan bir diğer araştırmacı Baker ise göçmen kuşların ve balıkların bazı türlerinin manyetik bir duyuya, yeryüzünün manyetik alıcıya tepki vermelerini sağlayan biyolojik pusulaya sahip olduklarını söylemiştir (8).

Burada küçük bir parantez açıp, 2015 Nobel Kimya Ödülünü alan, gururumuz Prof. Dr. Aziz Sançar'dan bahsedelim. Aziz Sançar, bilindiği gibi DNA tamir mekanizmalarının öğrenilmesine olan katkıları nedeniyle Nobel Ödülü aldı. Çalışmalarının başında bulunduğu şey, bakterilerde DNA tamiri yapan *photolyase* proteinini üreten genidir. Bu genin insanlarda karşılığını daha sonra araştırdı ve insanın gözünde mavi ışığı algılayan *cryptochrome* buldu. Bu protein, aynı zamanda biyolojik ritim ile de alakalıydı (9). İyi de bunların konumuzla ilişkisi nedir diye soracak olursanız, yakın zamanda araştırmacılar bu proteinin kuşlardaki yukarıda bahsedilen manyetik alan, yani yerçekimini algılayan reseptör ile ilişkisini gösterdiler (10).

Yedinci duyu kavramının duyu ötesi algı ya da telepatiden biraz daha farklı, fakat benzer özelliklerinin varlığından bahsetmiş olan Sheldrake yedinci duyunun "zihnin, sadece insan bedenlerinin değil hayvan bedenlerinin de etrafındaki

"Duyular ötesi" algılamalar mümkünse, bunun için zihin alıcılarına gereksinim vardır. Bu zihin alıcıları etrafımızda sadece bizleri değil hayvanların da etrafında yer alan ve tıpkı elektrik ya da manyetik alan gibi yayılan bir alan olarak koordine etmeyi sağlar. Long, kuşların yiyecek bulmaya gittiklerinde grubun bazı üyelerinin iyi bir yiyecek kaynağı bulması halinde, sürünün dağınık olarak bulunan diğer üyelerinin bu keşiften haberdar olduklarını gözlemlemiştir.

Bir yandan duyular ötesi algı diye bir şeyin varlığının bilim tarafından kabulünün oluşturacağı büyük paradigma sarsıntısı ihtimalinin ürkütücülüğüne kulak asmadan, alana ilişkin kanıtları “bilimsel” yöntemlerle kanıtlama gayretini sürdüren Sheldrake gibi Sidgwick’in ve PAD’ın cesur ardıllarının çalışmalarını izliyoruz. Diğer yandan nörobilimin yeni buluş ve tekniklerinin verdiği cesaretle bu fenomenlerin nörobiyolojik alt yapılarını incelemeye girişenleri izliyoruz.

dünyaya yayıldığı” bir görüşe işaret etmektedir (11). Sheldrake, bu konuyla ilgilenmeden önce Ortodoks bilim camiasında saygın bir biyolog bilim adamı olarak nam yapmıştır. “Morfik alanlar” ismini verdiği yaklaşımında zihnimizin gördüğümüz, bildiğimiz dünyanın dışına uzandığını ve böylece ötekinden haberdar olduğumuzu dile getirir. Sheldrake, biz birinin ardından baktığımızda o kişi bizim ona baktığımızı bilmeden arkasına dönüp bize bakıyorsa ya da tersi bir durumda, biz arkamıza döndüğümüzde bize bakan birine şahit oluyorsak, dikkatin yayılıp bizi öteki ile irtibatlandırdığını ve bu sebeple bakımımızın baktığımız şeyi etkilediğini öne sürer. Yani dikkat durumunun beynimizin içinde olmadığını, aksine dışarıya uzanan ve diğerini etkileyen bir algı alanı oluşturduğunu ve bu vasıtayla da gözleyen ve gözlenen arasında irtibat kurulduğunu varsayar. Beynin dışına uzanan bu zihinsel alanların telepatiyi açıklamada da yardımcı olduğunu söylemektedir. Çok çarpıcı söylemi ile hafızamız beynimizde değildir! Sheldrake, burada anlaşılır olmak için televizyon/radyo örneğini verir. Beynimiz bir radyo/TV alıcısı gibidir, işlevsel olabilmesi için sağlam ve çalışır durumda olmalıdır. Ama bu onun ortaya çıkan ses ve görüntüleri kendisinin ürettiği anlamına gelmez. Morfik alanlardan kaynaklanan “yayın” esas amildir (12).

Sheldrake, telepati ile alakalı yapmış olduğu ve dünyanın dört bir yanına yayılıp binlerce kişinin katılımına açık birçok deneyden yola çıkarak, telepatinin bizim biyolojik yapımızın bir kısmını oluşturduğunu söyler. Çoğu insan, telefona cevap vermeden hemen önce kimi aradığını bilebilir. Sheldrake, bu tür yeteneklerin

insanlarla sınırlı olmadığı, hayvanlarda da görüldüğünü düşünmektedir. Konuyla alakalı yazmış olduğu *Dogs That Know When Their Owners Are Coming Home* adlı kitabında, hayvanların telepatik yeteneklerine delil olarak gösterdiği deneyimler vardır. Kitapta sahibinin kaza geçireceğini önceden anlamış gibi, sahibini sokağa çıkmaması için oyalamaya çalışan bir köpekten bahsedilmiştir. Yine sahiplerinin tatil dönüşünü hissederek kapıda onları bekleyen kedi ve köpek örneklerine yer verilmiştir ve bu tür durumların oldukça sık olduğu üzerinde durulmuştur. Bu noktada yaklaşımın tekrar başa, Sidgwick’in zamanına döndüğünü görüyoruz. Telepati gibi “normal bilimsel” paradigmanın dışında kalan bir durumun bilim içerisine tekrar alınabilmesi için, öncelikle “varlığının kanıtlanması” gerektiğini düşünen Sheldrake, çalışmalarında bu tür duyular ötesi algı ve durumların var olduğunu dünya çapında çok sayıda insanın katılımı ile gerçekleştirilen bilimsel deneylerle kanıtlamaya çalışmaya yönelir.

Eğer bu tür “duyular ötesi” algılamalar mümkünse, bunun için zihin alıcılarına gereksinim vardır. Bu zihin alıcıları etrafımızda sadece bizleri değil hayvanların da etrafında yer alan ve tıpkı elektrik ya da manyetik alan gibi yayılan bir alan olarak koordine etmeyi sağlar. Long, kuşların yiyecek bulmaya gittiklerinde grubun bazı üyelerinin iyi bir yiyecek kaynağı bulması halinde, sürünün dağılık olarak bulunan diğer üyelerinin bu keşiften haberdar olduklarını gözlemlemiştir. Bir deney düzeneği hazırlayarak vahşi kuşları düzensiz aralıklarla beslediğinde birkaçı yiyecek bulduğunda hemen diğerlerinin ortaya çıktığını, üstelik de

bunun kırsal alana çok yaygın ve dağınık bir şekilde yayılmalarına rağmen gerçekleştiği sonucuna varmıştır. Kuşların yiyecek bulma heyecanlarının telepatik bir şekilde dışarıya yayıldığı ve bu kuşların morfik alanlar sayesinde bunu gerçekleştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu sayede morfik alanların telepati gibi açıklaması zor olan olguların açıklığa kavuşmasında bir teorizasyon oluşturabileceği düşünülmüştür (13).

Günümüzde telepatik olgu araştırmalarına bilişsel sinirbilim çalışmalarında yer verilmekte ve bunlarla alakalı günümüzün modası nörogörüntüleme sistemleri kullanılarak deney düzenekleri kurulmaktadır. Fonksiyonel manyetik rezonans görüntüleme (fMRI), Single Photon Emission Computed Tomography (SPECT) ve Electroencephalography (EEG) bu normal dışı deneyimleri açıklamada kullanılmak için yakın dönemde başvurulan teknikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Venkatasubramanian ve arkadaşları gerçekleştirdikleri bir araştırmada paranormal fenomen olarak tanımladıkları telepati için bir fMRI çalışması yapmıştır. Bu çalışmada telepatinin nöral temellerini izah etmek için telepati, akıl okuma ve telekinesis alanlarında yetenekli olarak bilinen bir kişi ve paranormal aktivitelerin ne olduğunu bilen fakat öyle bir deneyim ve yeteneği olmayan bir diğer katılımcı karşılaştırılmıştır. Deneyde araştırmacılar tarafından önceden çizilen bir imajın deney sonunda, önceden görmedikleri bu imajın denekler tarafından çizilmesi beklenmiştir. Diğer denek hedefle ilgisiz bir çizim yaparken, telepatik yetenekleri var sayılan kişinin çizilmesi istenen imaja yakın bir çizim gerçekleştirdiği görülmüştür. fMRI analizinde de telepatik yeteneği var olduğu bilinen kişinin beynin sağ parahipokampal girusunda aktivasyon izlenirken, kontrol olarak alınan denek ise sol inferior frontal girus bölgesinin aktivasyonu izlenmiştir (14). Hipokampal bölge deyince akla empati için önemli olduğu bilgisi gelir (15). Telepatinin hipokampal bölgeyle ilişkisini bulan araştırmacılar, empati ve telepati arasında bir ilişki olabileceğini savunmuşlardır. Ayrıca bu araştırmacıların yaptığı çalışmalardan birinde akıl okuma yeteneği olan kişilerde olmayan kişilere göre empatinin daha fazla olduğu belirtilmiştir (16).

Telepati fenomenini değerlendirme amaçlı kullanılan nörogörüntüleme sistemlerinden biri de EEG'dir. Persinger ve arkadaşlarının quantitative EEG (QEEG) ile yaptıkları çalışmada, denekler iki farklı koronaklı odada birbirlerinden izole edilmiş olmalarına rağmen, manyetik ya da ışıklı uyaran alan deneklerin, belli mesafede oturan kendisinden izole edilmiş diğer deneklerin EEG dalgalarını etkilediği saptanmıştır. Deneylerin analiz

sonucunda sağ parietel bölgenin uyaran boyunca diğer bölgelere nazaran daha duyarlı olduğu izlenmiştir (17).

Genel olarak nörogörüntüleme yöntemleri ile yapılan çalışmalara baktığımızda paranormal aktivitelerin sağ hemisfer ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Venkatasubramanian ve arkadaşlarının fMRI ile yaptıkları çalışmada buldukları sağ parahipokampal bölgeyi, kendilerinin ve diğer araştırmacıların EEG ve SPECT ile yaptıkları deneylerde sağ hemisfer bölgedeki artmış aktivasyonla bu bilgiyi doğruladıkları görülmektedir (18).

Sonuç olarak günümüzde de telepati ya da daha geniş bir tanımla "duyular ötesi algı" konusuna ilginin Victoria Dönemi sonrası, pozitivist bilim anlayışının kök salmaya başladığı döneme göre hiç de azalmadan devam ettiğini görmekteyiz. Bir yandan duyular ötesi algı diye bir şeyin varlığının bilim tarafından kabulünün oluşturacağı büyük paradigma sarsıntısı ihtimalinin ürkütücülüğüne kulak asmadan, bunun biyolojik yapımızın bir kısmını oluşturduğuna inanarak, alana ilişkin kanıtları "bilimsel" yöntemlerle kanıtlanma gayretini sürdüren Sheldrake gibi Sidgwick'in ve PAD'ın cesur ardıllarının çalışmalarını izliyoruz. Diğer yandan nörobilimin yeni buluş ve tekniklerinin verdiği cesaretle bu fenomenlerin nörobiyolojik alt yapılarını incelemeye girişenleri izliyoruz.

Kaynaklar

- 1) Colman A.M.(2009). *Dictionary of Psychology*. Oxford New York.
- 2) Myers F.W. *Human Personality and its Survival of Bodily Death*. London: Longmans; 1903.
- 3) Gray J. 2013. *Ölümsüzleştirme Kurulu*. YKY Yayınları, İstanbul.
- 4) Jaffe A. *Carl Gustav Jung: Anılar, Düşler, Düşünceler*. Can Yayınları 2015 İstanbul

5) İnanç B.Y, Yerlikaya E.E. (2012). *Kişilik Kuramları*. Pegem Akademi; 6.baskı

6) Schultz DP, Schultz SE. *Modern Psikoloji Tarihi*. Çev:Aslay Y. Kaknüs Yay. 2001;491

7) McFarland, D.,ed.1981. *The Oxford Companion to Animal Behaviour*. Oxford, England: Oxford University Press.

8) Baker, R. 1980. *The Mysteries of Migration*. London: McDonald.

9) Sancar A. *Cryptochrome; the Second Photoactive Pigment in the Eye and its Role in Circadian Photoreception*. Annu. Rev. Biochem. 2000;69:31 – 67

10) Foley LE, Gegeer RJ, Reppert SM. *Human Cryptochrome Exhibits Light-Dependent Magnetosensitivity*. Nature 2011

11) Sheldrake R. (2004). *Biri Beni Gözetliyor*. İstanbul; Kaknüs Yayıncılık.

12) Weber R. *Kesişmeler*. İnsan Yayınları 2002 İstanbul

13) Long,W. 1919. *How Animals Talk*. New York: Harper.

14) Venkatasubramanian G, Jayakumar PN, Nagendra HR, et al. *Investigating Paranormal Phenomena: Functional Brain Imaging of Telepathy*. Int JYoga. 2008; 1:66-71.

15) Gorno-Tempini ML, Rankin KP, Woolley JD, Rosen HJ, Phengrasamy L, Miller BL. *Cognitive and Behavioral profile in a Case of Right Anterior Temporal Lobe Neurodegeneration*. Cortex. 2004;40:631-44. [PubMed: 15505973].

16) Dziobek I, Rogers K, Fleck S, Hassenstab J, Gold S, Wolf OT, et al. *In search of "Master Mind Readers": Are Psychics Superior in Reading the Language of the Eyes? Brain Cogn*. 2005;58:240-4. [PubMed:15919556].

17) Persinger M.A., Saroka K.S., Lavallee C.F., Booth J.N., Hunter M.D., Mulligan B.P., Koren S.A., Wu H.-P., Noa Gang (2010). *Correlated Cerebral Events Between Physically and Sensory Isolated Pairs of Subjects Exposed to Yoked Circumferential Magnetic Fields*. Neuroscience Letters 486 (2010)231-234.

18) Roll WG, Persinger MA, Webster DL, Tiller SG, Cook CM. *Neurobehavioral and Neuro Metabolic(SPECT) Correlates of Paranormal Information: Involvement of the Right Hemisphere and its Sensitivity to Weak Complex Magnetic Fields*. Int J Neurosci. 2002; 112:197-224.